PEAKONTROLÖRI OTSUS

Peakontrolöri 17.10.2001 otsus nr 13-5/022

Tööandjale väiksema konkurentsivõimega isiku töölerakendamiseks tööturutoetuse maksmise riskide hindamine

SISUKORD

1 Kokkuvõte auditi tulemustest ... 2

2 Auditi eesmärk ja teostus ... 3

3 Ülevaade auditeeritavast teemast ... 4

4 Sotsiaalministeeriumi tegevus ... 6

5 Tööturuameti tegevus ... 7

6 Olulisemad tähelepanekud ... 8

6.1 Toetusega töölerakenduvate isikute ja tööturutoetuse saajate ringi määratlus ... 8

6.2 Kontrollimehhanismide olemasolu ... 9

6.3 Sanktsioonide rakenduvus ... 10

6.4 Kehtestatud aruandlus ... 10

6.5 Toetuse väärkasutamise juhtumid ... 11

6.5.1 Saaremaa Tööhõiveametis ... 12

6.5.2 Pärnumaa Tööhõiveametis ... 13

6.5.3 Viljandimaa Tööhõiveametis ... 13

7 Ettepanekud ... 14

1 Kokkuvõte auditi tulemustest

Üheks aktiivseks tööturumeetmeks on riigieelarvest toetuse maksmine tööandjale väiksema konkurentsivõimega isiku töölerakendamisel. Väiksema konkurentsivõimega isikute töölerakendamine riigi poolt makstava toetuse kaasabil ei suuda oma väikese osakaalu tõttu leevendada selle sihtgrupi isikute töötuse probleeme. Samas sisaldab selle maksmine mitmeid riske.

Toetuse maksmise regulatsioonides ei ole vajalikult sätestatud isikute ring, kelle töölerakendamisel seda toetust tööandjale makstakse.

Auditeerimisel selgus, et toetuse administreerimisega tegelevad tööhõiveametid üldjuhul järgisid õigusaktides ja muudes regulatsioonides antud tööturutoetuse maksmiseks ettenähtud reegleid. Mõnes auditeeritud tööhõiveametis rakendatud kontrollimeetmeid ei saa aga pidada piisavateks.
Kehtestatud ei olnud toetuste määramiseks kindlaid protseduurireegleid ning ei järgitud sisekontrolli nõudeid (kohustuste lahusus, tegevuste dokumenteeritus jt).

Puudus töötute ja tööturuteenuste riiklik register ja sellega seoses ka tööhõiveametite vaheline andmete ristkasutus. Väiksema konkurentsivõimega isik (töötu) võis ennast arvele võtta mitmes tööhõiveametis ja see ei olnud tavakontrollidega avastatav.

Regulatsioonid ning tööandjatega sõlmitud lepingud nägid ette sanktsioonide rakendamise võimaluse, mida aga mitmel juhul ei kasutatud. Näiteks ei katkestanud tööhõiveametid tööandjatega sõlmitud lepinguid juhtudel, kui tööandjad ei esitanud õigeaegselt töölerakendatud isikute palgatõendeid ja tööajatabeleid.

Küllaldast tähelepanu ei olnud pööratud avalikustamisele. Tööturuamet ega tema piirkondlikud tööhõiveametid ei teavitanud avalikult kõiki potentsiaalseid huvilisi väiksema konkurentsivõimega isikute töölerakendamiseks antavast toetusest, põhjendades seda sellega, et ressurss nimetatud toetuse maksmiseks on liiga napp. Korraldatud ei olnud toetust saanud tööandjate avalikustamist.

Alljärgnevalt on toodud olulisemad auditeerimisel kindlakstehtud toetuse maksmisega seotud väärkasutuse juhud:

- tööandjad ei tagastanud riigilt saadud toetust, kui tööleping lõpetati tööandja algatusel enne ühe aasta möödumist;
- töölerakendatud isikute eest ei maksnud mõned tööandjad riiklikke makse või maksti neid ainult osaliselt;
- tööhõiveamet asus ise tööandja rolli, sõlmides lepingu iseendaga ja võttes tööle väiksema konkurentsivõimega isiku.

2 Auditi eesmärk ja teostus

Läbiviidud auditi eesmärgiks oli välja selgitada riskid, mis võivad soodustada võimalikke väärkasutusi tööandjale väiksema konkurentsivõimega isiku töölerakendamisel antava toetuse (edaspidi ka toetus tööandjale) maksmisel. Ühtlasi nähti ette hinnata väärkasutuste vähendamiseks rakendatud meetmete toimimist ning teha vajadusel ettepanekud toetuste administreerimise süsteemi parandamiseks.

Auditi planeerimisel, läbiviimisel ja tulemuste vormistamisel järgiti Riigikontrolli tegevusriskide auditi osakonna auditi põhiprotsessi metoodikat ja dokumenteerimise nõudeid, INTOSAI[1] põhistandardeid ja Riigikontrolli seadusest tulenevaid nõudeid.

Auditi orientatsioonist tulenevalt keskenduti järgmistele põhiküsimustele:

- Kas Tööturuamet ja tema piirkondlikud tööhõiveametid on loonud piisavad mehhanismid tagamaks toetuse põhjendatud jaotamise ja sihipärase kasutamise ning millised on selle süsteemi puudused?
- Kas tegevused toimivad nagu kavandatud?

Teema käsitlemisel oli põhirõhk asetatud selliste aspektide hindamisele nagu regulatsioonid, sisekontroll, sanktsioonid ja avalikustamine.

[1] International Organisation of Supreme Audit Institutions – kõrgemate kontrolliorganite rahvusvaheline organisatsioon

Auditi käigus intervjueeriti Sotsiaalministeeriumi ja Tööturuameti ametnikke ning tutvuti asjakohaste dokumentidega.

Audit viidi läbi kolmes tööhõiveametis (Saaremaa, Pärnumaa ja Viljandimaa tööhõiveametid), kelledele oli eraldatud riigieelarvest antud toetuseliigi osutamiseks 2000. aastal kokku 324 tuhat krooni ja 2001. aastal kokku 363 tuhat krooni. Kontrollitud toetusesumma moodustas vastavalt 14,5% ja 12 % vastaval aastal riigieelarvest antud toetuse maksmiseks eraldatud rahast.

Kontrollitavaks perioodiks oli 2000. aasta ja 2001. aasta 6 kuud. Tööandjale makstava tööturutoetuse väikesed mahud võimaldasid igas kontrollitud tööhõiveametis võtta vaatluse alla kõik auditeeritaval perioodil sõlmitud lepingud, osadel juhtudel ka 1999. aastast ületulnud lepingud.

Iga auditeeritud tööhõiveameti kohta koostati eraldi kontrolliakt. Saaremaa Tööhõiveameti direktor Kaie Lepp, Pärnumaa Tööhõiveameti direktori kt Ivo Pärnat ja Viljandimaa Tööhõiveameti direktor Peep Raju nõustusid kontrolliaktides esitatud hinnangute ja järeldustega.

Käesolev otsus on koostatud Sotsiaalministeeriumi ja Tööturuameti ametnike selgituste ning auditeeritud tööhõiveametite kontrolliaktide põhjal. Otsuse projekt arutati läbi Tööturuameti peadirektor Mati Ilissoni ja ameti osakondade direktoritega.

3 Ülevaade auditeeritavast teemast

Tööandjale tööturutoetuse määramist ja maksmist reguleerib “Tööturuteenuse seadus” ja töötuna arvelolekut “Töötu sotsiaalse kaitse seadus”. Tööandjale tööturutoetuse maksmise eesmärgiks on toetada väiksema konkurentsivõimega töötu töölerakendamist ja töötamist.

Tööandjal, kes võtab tähtajatu töölepinguga tööle väiksema konkurentsivõimega töötu, on õigus saada riigilt tööhõiveameti kaudu toetust.

Esimese kuue kuu jooksul makstakse toetust kuupalga alammäära ulatuses ja järgmise poole aasta jooksul 50 % kuupalga alammäärast kuus. Vastavalt kehtestatud õigusaktidele[2] oli tööandjal võimalik saada tööturutoetust aasta jooksul järgmiselt:
2000. aastal - 12600 krooni;
2001. aastal - 14400 krooni.

2000. aasta 1. oktoobril jõustunud tööturuteenuse seadusega[3] laiendati oluliselt nende inimeste hulka, keda tööle võttes saab tööandja taotleda tööturutoetust. Lisaks varem ettenähtud isikute rühmadele – osaliselt töövõimetud, noored või vanaduspensioni ootel olevad töötud ning lapseootel või väikelapsi kasvatavad naised – saab tööandja toetust pikaajalise töötu ehk üle aasta tööta olnud isiku töölevõtmise korral. Samuti on laiendatud noore töötu mõistet ning tööturutoetust makstakse kuni 24 – aastase töötu töölevõtmisel.

Tööhõiveamet maksab tööandjale toetust ühe aasta vältel kord kuus vastavalt tööhõiveameti ja tööandja vahel sõlmitud lepingule ning võttes aluseks tööandja esitatud tööajatabeli ja palgatõendi. Tööandja peab toetusega tööle rakendunud isiku eest ise tasuma sotsiaalmaksu.

Andmed riigieelarvest tööandjale tööturutoetuseks eraldatud ja kasutatud raha kohta aastatel 1999-2001 on esitatud alljärgnevas tabelis:

(tuhandetes kroonides)

Aasta	**Eelarve**	**Täitmine**	**%**
1999	2000,0	1803,2	90,2
2000*	2231,0	2133,0	95,6
2001	3000,0	1504,7 (I p-a)	50,2

*2000. aasta eelarve on näidatud koos eelmise aasta ületuleva jäägiga (ületulev jääk 196 tuhat krooni).

[2] Tööturuteenuse seadus § 19 lg 5, Vabariigi Valitsuse 23.11.1999. a määrus nr 360 ja Vabariigi Valitsuse 19.12.2000. a määrus nr 428 “Palga alammäära kehtestamine”

[3] 14.06.2000. a vastuvõetud tööturuteenuse seaduse § 19 lg 3

2000. aastal rakendati tööturutoetusega tööle 189 ja 2001. aasta 6 kuu andmetel 138 väiksema konkurentsivõimega isikut.

4 Sotsiaalministeeriumi tegevus

Sotsiaalministeerium korraldab ühe ülesandena tööturuteenuste osutamist ja töötute sotsiaalset kaitset ning koordineerib ja korraldab sisejärelevalvet, sh siseauditit oma valitsemisalas[4]. Antud valdkonda kureerib tööala asekantsler.

Ministeeriumi tööturu osakond koordineerib, suunab ja korraldab tööturgu reguleerivate õigusaktide väljatöötamist, kavandab tööturupoliitikat, koostab tööhõive arengukavad ning analüüsib tööjõu uuringute andmeid.

Ministeeriumis on valminud 2002. aasta tööhõive tegevuskava, mis näeb ette aktiivsete tööhõive abinõude arendamist, s.h tööturutoetustega seotud küsimusi. Tegevuskava kiideti heaks Vabariigi Valitsuse 24. juuli 2001. aasta istungil.

Sotsiaalministeerium on riigieelarvest tööturutoetuseks raha taotlemisel lähtunud tööturuteenuse seadusest ning Tööturuametilt saadud lähteandmetest. Samas puuduvad Tööturuametil andmed väiksema konkurentsivõimega isikute arvu kohta, kelledel on õigus taotleda antud tööturutoetust.

Lisaks on ministeerium taotlenud ka lisaraha tööandjale tööturutoetuse maksmiseks. Eelarvevälisest omandireformi reservfondist eraldati 2001. aastal ministeeriumile tagastamatu toetusena 10,5 miljonit krooni programmi “Tööhõive suurendamine, pikaajalise töötuse vältimine ja riskigruppidesse kuuluvate isikute tööelust väljatõrjumise ennetamine”

[4] Vabariigi Valitsuse 14.04.1999 . a määrus nr 131 “Sotsiaalministeeriumi põhimäärus”

finantseerimiseks[5]. Sotsiaalministeerium suunas sellest Tööturuametile tööhõiveametites pikaajaliselt töötutele teenuse osutamiseks 1,4 miljonit krooni[6].

Tööturuteenuse seaduse alusel asutab Vabariigi Valitsus tööotsijate ja tööturuteenuste riiklikku registri sotsiaalministri ettepanekul andmekogude seadusega kehtestatud korras[7]. Eelnimetatud registrit ei ole seni asutatud.

Ministeeriumi siseauditi teenistus tööandjatele ettenähtud tööturutoetuse kasutamist kontrollinud ei ole.

5 Tööturuameti tegevus

Tööturuamet tulenevalt oma põhimäärusest korraldab riigi tööhõiveametite tegevust, tööturuteenuste osutamist, töötute registreerimist, nendele riikliku abiraha ja ühekordsete toetuste maksmist. Samuti korraldab Tööturuamet registreeritud tööturustatistika kogumist, töötlemist ja edastamist.

Lisaks kehtivatele seadustele on Tööturuamet reguleerinud tööandjale tööturutoetuse määramist ja maksmist oma juhendiga[8]. Juhend on käesolevaks ajaks vananenud, eriti tööhõiveametites peetava tööturutoetuse andmise andmebaasi ja Tööturuametile esitatava aruandluse nõuete osas.

Tööturuamet on kinnitanud tööhõiveametite 2001. aasta eelarvete koostamise juhendi[9]. Varasemate aastate kohta eelarve koostamise juhendit kinnitatud ei olnud.

Juhendi kohaselt tööandjale antava tööturutoetuse kavandamisel võetakse aluseks riigieelarve eelnõus tööandjale tööturutoetuseks ettenähtud raha suurus, mittetöötavate tööotsijate arv

---

[5] Vabariigi Valitsuse 28.02.2001. a korraldus nr 153-k

[6] Sotsiaalministri 24.04.2001. a käskkiri nr 149

[7] Tööturuteenuse seaduse § 8 lg 3

[8] Tööturuameti peadirektori 12.05.1995. a käskkiri nr 83 "Tööandjale tööturutoetuse andmise juhend"

[9] Tööturuameti peadirektori 28.09.2000. a käskkiri nr 99

teeninduspiirkonnas ja riigis tervikuna ning sõlmitud lepingute summa, mille eest tasumine kandub järgmisse aastasse. Eelarvestamise eelnimetatud põhimõte peab tagama toetusteks ettenähtud raha jaotamise tööhõiveametitele võrdse printsiibi alusel. Auditeerimisel selgus, et Viljandimaa Tööhõiveametile 2001. aastaks toetuse planeerimisel ei olnud nimetatud põhimõttest kinni peetud.

Tööturuamet ega tema piirkondlikud tööhõiveametid ei olnud teavitanud avalikult kõiki potentsiaalseid huvilisi väiksema konkurentsivõimega isikute töölerakendamiseks antavast toetusest. Korraldatud ei olnud toetust saanud tööandjate avalikustamist.

Tööturuametis on loomisel üleriigiline tööturuteenuste andmebaas, mis peab andma võimaluse igas tööhõiveametis kontrollida, kas töötu on arvele võetud ainult ühes tööhõiveametis. Selgituste kohaselt peaks uus infosüsteem saama valmis 2002. aasta alguseks. Seni aga säilib risk, et töötuna võib ennast üheaegselt arvele võtta mitmes tööhõiveametis ning saada mitmest tööhõiveametist tööturuteenuseid.

Tööturuameti siseauditi teenistus oli 2000. ja 2001. aastal kontrollinud tööandjale makstava tööturutoetuse seaduslikkust neljas tööhõiveametis.

6 Olulisemad tähelepanekud

6.1 Toetusega töölerakenduvate isikute ja tööturutoetuse saajate ringi määratlus

Tööturuteenuse seaduses[10] on loetletud isikute grupid, keda loetakse väiksema konkurentsivõimega isikuteks. Määratlemata on jäänud mõiste “osaliselt töövõimetu isik”, seda mõistet ei ole avatud ka töötu sotsiaalse kaitse seaduses.

Riikliku pensionikindlustuse seaduse[11] kohaselt on osaliselt töövõimetu see isik, kes on võimeline tööga elatist teenima, kuid kes haigusest või vigastusest põhjustatud funktsioonihäire

[10] Tööturuteenuse seaduse § 19 lg 3

[11] 26.06.1998. a vastu võetud riikliku pensionikundlustuse seaduse § 11 lg 4

tõttu ei ole võimeline tegema talle sobivat tööd tööaja üldisele riiklikule normile vastavas mahus. Osalisele töövõimetusele vastab töövõimekaotus 10-90 %.

Auditeeritud tööhõiveametites loeti osaliselt töövõimetuks isikut, kes esitas Vaegurluse Ekspertiisi Komisjoni (VEK) poolt väljaantud otsuse töövõimekaotuse kohta kuni 90 % ulatuses. Samas märgiti, et osadel juhtudel ei tuvastata isiku töövõime kaotust (näiteks allergikud), kuid tegelikkuses kuuluvad nad samuti väiksema konkurentsivõimega isikute gruppi.

Auditeeritud tööhõiveametites oldi seisukohal, et tööturuteenuse seaduses peaks olema kindlaks määratud osaliselt töövõimetute isikute mõiste.

Tööturuteenuse seadus ei näe ette piiranguid juhtudele, kui tööturutoetust taotlevad lisaks ettevõtjatele ka eelarvelised asutused (sh ka tööhõiveametid ise).

6.2 Kontrollimehhanismide olemasolu

Kehtestatud ei olnud tööandjale tööturutoetuse vormistamise protseduurireegleid, mis oleksid taganud toetuste taotluste vastuvõtmisel ja määramisel kohustuste lahususe ning taotluste menetlemise ühtsed nõuded (sh dokumentide või nende koopiate nimekiri, mis peab asuma toetuse määramise toimikus).

Pärnumaa ja Viljandimaa tööhõiveametites oli maksmise õigsuse hilisemaks tõenduseks kõikidest vajalikest dokumentidest tehtud koopiad, kuid Saaremaa Tööhõiveametis vajalikud koopiad puudusid.
Pärnumaa ja Viljandimaa tööhõiveametites oli toetuste vastuvõtmisel ja määramisel kohustuste lahususe printsiipi järgitud, kuid Saaremaa Tööhõiveametis mitte.

Kehtestatud ei olnud ühtset vormi, millisel kujul esitavad tööandjad toetusega töölerakendatud isikute tööajatabelid ja palgatõendid. Tööandjad esitasid need vabas vormis. Ühtsed vorminõuded aitaksid kiirendada hilisemat toetuse maksmise kontrolli.
Kehtivad õigusaktid ei näe ette tööhõiveametite õigust kontrollida maksuametis, kas toetust saanud tööandjad tegelikult on tasunud töölerakendatud isiku töötasult makse.

6.3 Sanktsioonide rakenduvus

Tööturuteenuse seaduse[12] järgi peab tööandja tööturutoetuse tagastama kui tööleping lõpetatakse tööandja algatusel enne ühe aasta möödumist, välja arvatud töölepingu seaduse[13] mõnedes punktides nimetatud juhtudel: töötajapoolsel töökohustuste rikkumisel, töötaja suhtes usalduse kaotusel, töötaja ei vasta ametikohale või tehtavale tööle oma tööoskuse või tervise poolest jms.

Eeltoodud sätted võimaldavad tööandjal vabaneda väiksema konkurentsivõimega isikust ning mitte maksta tagasi saadud tööturutoetust. Osalise töövõimega isik oma haigusest või vigastusest tingitud tervisehäire tõttu ei ole sageli võimeline täitma kõiki talle esitatud nõudeid.

Tööhõiveametid ei rakendanud lepingutes ettenähtud sanktsioone juhtudel, kui lepingu teine pool ei täitnud oma kohustusi.

Tööturuteenuse seaduse[14] järgi ebaõigete andmete esitamisega tööturuteenust saanud tööandja on kohustatud saadu hüvitama. Et kontrollid esitatud andmete õigsuse üle on olnud mitteküllaldased, siis seda sanktsiooni ei ole praktikas kasutatud.

6.4 Kehtestatud aruandlus

Tööturuameti juhend[15] kehtestab tööhõiveametitele ühtsed arvestuse ja aruandluse vormid. Tööandjale tööturutoetuse andmise register ei sisalda andmeid töövõtja kohta (ametikoht, viide

---

[12] Tööturuteenuse seadus § 19 lg 8

[13] 15.04.1992.a vastuvõetud Töölepingu seaduse § 86 punktides 6-8 ja 12

[14] Tööturuteenuse seaduse § 23

[15] Tööturuameti peadirektori 12.05.1995. a käskkirjaga nr 83 kinnitatud “Tööandjale tööturutoetuse andmise juhend” lisad 1-3

väiksema konkurentsivõimega isiku kvalifitseerimise alustele jne). Auditeeritavad tööhõiveametid olid registrit vajalike andmetega ise täiendanud.

Eelnimetatud juhend näeb ette Tööturuametile igakuuliselt esitatava aruande vormi toetuse saajate kohta. Kehtestatud vormi kohaselt tuleb töölerakendatud isikute hõivegrupp esitada rahvusvahelise spetsifikatsiooni ISCO koodi kohaselt. Nimetatud aruandevorm ei võimalda kindlaks teha, kas tööturutoetusega töölerakendatud isikute grupid vastavad tööturuteenuse seaduses sätestatud väiksema konkurentsivõimega isikute gruppidele. Auditeeritud tööhõiveametid kehtestatud aruandevormi tegelikult ei täitnud.

Tööhõiveametid esitasid Tööturuametile igakuuliselt ainult tööandjale tööturutoetuse andmiseks sõlmitud lepingute arvu (st toetusega töölerakendunud isikute arvu) ja kuu jooksul makstud toetuste summa.

Auditeeritud tööhõiveametite raamatupidamise sise-eeskirjad ei näinud ette antud tööturutoetuse kohta aruannete koostamist kuude lõikes tööandjate kaupa. Selline aruandlus võimaldaks parandada sisekontrolli toimimist.

Tööhõiveametid ei võtnud asutuse aastaaruandes kohustusena arvele eelmisel aastal sõlmitud lepingutest tulenevaid kohustusi.

6.5 Toetuse väärkasutamise juhtumid

Tööturuteenuse seaduse kohaselt on tööturutoetuse maksmise aluseks tööturuteenuse osutaja ja tööandja vahel sõlmitud leping. Lepingu[16] kohaselt on tööandja kohustuseks võtta tööle või teenistusse määramata ajaks väiksema konkurentsivõimega isik, teatada tööhõiveametile kirjalikult töötaja või teenistuja tööle või teenistusse asumise kuupäev ja töölepingus tehtavatest muudatustest ning esitada igakuuliselt eelneva kuu kohta tööle võetud isiku tööajatabel ja palgatõend.

[16] Sotsiaalministri 27.09.2000. a määrusega nr 62 on kinnitatud lepingu tüüpvorm tööandjale tööturutoetuse andmise kohta

Tööturuteenuse seaduse [17] kohaselt peab tööandja tööturutoetuse tagastama täies ulatuses, kui tööleping lõpetatakse tööandja algatusel enne ühe aasta möödumist ning ebaõigete andmete esitamisega tööturuteenust saanud isik on kohustatud saadu hüvitama.

6.5.1 Saaremaa Tööhõiveametis

Saaremaa Tööhõiveametis kontrolliti osaliselt 1999. aastal ning 2000. ja 2001. aastal tööandjale tööturutoetuseks sõlmitud lepinguid (kokku 18 lepingut). Kontrollitud lepingutest tehti kindlaks väärkasutamise juhtumeid 10 lepingu osas ning see moodustab 56 % kõigist kontrollitud lepingutest.

Auditeerimisel tehti kindlaks, et Saaremaa Tööhõiveameti direktor oli aastatel 1999 ja 2000 sõlminud AS-ga Tansar EF kokku 7 lepingut tööturutoetuse andmise kohta. Lepingute kohaselt oli tööandja kohustuseks rakendada isikud tööle rootöölise ametikohale määramata ajaks sõlmitud töölepingu alusel. Tõendusmaterjalina, et konkreetsed isikud töötasid, esitas firma tööhõiveametile töölevõetud isikute palgalehed.

Aktsiaseltsi esindaja selgitusel võeti toetusega töölerakendunud isikud tööle hooajatööks ja isikutega lõpetati töövahekord töölepingu seaduse § 77 alusel (s.o töölepingu lõpetamine tähtaja möödumisel).

Tööandja ja töövõtjate vahel sõlmitud töölepinguid kontrollimisel ei esitatud. Seega puudus veendumus, et need olid sõlmitud vastavuses tööturuteenuse seadusega.

Tööhõiveamet maksis nimetatud aktsiaseltsile tööturutoetust 1999. aastast kuni 2001. aasta maikuuni erinevatel perioodidel kokku 55 759 krooni. Ülaltoodud asjaolud peaksid aga välistama tööandjale tööturutoetuse maksmise.

Tööhõiveamet ei olnud antud juhul rakendanud kohaseid abinõusid, mis oleksid kindlustanud tööturutoetuseks antud raha seaduslikku ja tõhusat kasutamist. Puudusid kontrollimeetmed, mis

[17] Tööturuteenuse seaduse §19 lg 8 , §23

oleksid taganud vajalikku järelevalvet tööandja ja töövõtja vahel lepingute sõlmimisel ja lõpetamisel.
Tööandja poolt esitatud informatsiooni ei kontrollitud.

OÜ-ga Enerpoint Saare oli tööhõiveamet sõlminud lepingu ühe väiksema konkurentsivõimega isiku töölerakendamiseks. Kontrollimisel tehti kindlaks, et see isik oli tööle võetud määratud ajaks (veebruar-mai 2001. aastal). Kontrollimisel selgitas äriühingu esindaja, et tööleping oli vormistatud katseajaks ning unustatud õigeaegselt pikendamata.

Kaks lepingut sõlmis tööhõiveameti direktor iseenda kui tööandja esindajaga väiksema konkurentsivõimega isikute töölerakendamiseks ametis. Töölepingud nende isikutega lõpetati töötaja algatusel enne ühe aasta möödumist. Tööhõiveamet maksis aastatel 1999-2000 iseendale tööturutoetust kahe väiksema konkurentsivõimega isiku tööle võtmiseks kokku 15 330 krooni.

6.5.2 Pärnumaa Tööhõiveametis

Pärnumaa Tööhõiveametis kontrolliti 2000. ja 2001. aastal tööandjale tööturutoetuseks sõlmitud lepinguid (kokku 13 lepingut). Kahe lepingu puhul ei olnud tööandjad tasunud toetusega tööle rakendunud isikute eest sotsiaal- ja tulumaksu.

Pärnumaa Tööhõiveamet oli maksnud ajavahemikul veebruar-aprill 2001 FIE L.A.Eemannile toetusega töölerakendunud isiku eest 4334 krooni ning ajavahemikul märts-juuni 2001 FIE Urmas Saardile 5627 krooni. Eelnimetatud füüsilisest isikust ettevõtjad olid tööhõiveametile esitatud toetusega töölerakendunud isikute tööaja- ja palgatõendid, kuid ei olnud esitanud maksuametile toetusega töölerakendatud isikute kohta aruannet (vormTSD) ning maksnud sotsiaal- ja tulumaksu.

Seega puudub veendumus, et eelnimetatud juhtudel väiksema konkurentsivõimega isikud tegelikult tööle rakendati.

6.5.3 Viljandimaa Tööhõiveametis

Viljandimaa Tööhõiveametis kontrolliti 2000. ja 2001. aastal tööandjale tööturutoetuseks sõlmitud lepinguid (kokku 17 lepingut). Kahel juhul olid tööandjad (füüsilisest isikust ettevõtjad) toetusega töölerakendunud isikute eest sotsiaal- ja tulumaksu tasunud mitte kogu perioodi eest, vaid ainult osaliselt.

Tööhõiveamet oli FIE Tiina Soolole maksnud alates 2000. aasta märtsikuust toetusega töölerakendunud isiku eest kokku 13 500 krooni (s.o 12 kuu eest). Kontrollimisel tehti kindlaks, et T.Soolo oli saadud toetuse eest tasunud maksuametile sotsiaal- ja tulumaksu osaliselt (tasutud oli makse ainult 3,9 tuhandelt kroonilt).

Tööhõiveamet oli maksnud ajavahemikul jaanuar-aprill 2001 FIE Leo Kooserile toetusega töölerakendunud isiku eest 4600 krooni (s.o 3 kuu eest). Kontrollimisel tehti kindlaks, et L.Kooser oli saadud toetuse eest tasunud maksuametile sotsiaal- ja tulumaksu osaliselt (tasutud oli makse ainult 1,5 tuhandelt kroonilt).

Eelnimetatud füüsilisest isikust ettevõtjad olid tööhõiveametile esitatud toetusega töölerakendunud isikute tööaja- ja palgatõendid.

Eelnevast tulenevalt puudub aga veendumus, et väiksema konkurentsivõimega isikud töötasid kogu perioodi, mille eest tööandjatele oli toetust makstud.

7 Ettepanekud

Riigikontroll teeb Sotsiaalministeeriumile alljärgnevad ettepanekud:

1. võtta seisukoht tööandjale tööturutoetuse andmist reguleerivate õigusaktide täiendamise osas: määrata kindlaks osaliselt töövõimetu isiku mõiste, näha ette toetuse mittemaksmine riigieelarvelistele asutustele, näha tööhõiveametitele ette võimalus andmete kontrollimiseks maksuametis;
2. koostada teenuseliigi “tööturutoetus tööandjale” arendamise tegevuskava, mis oleks aluseks selle toetuse kavandamisel ja eelarveprotsessi juhtimisel;
3. rakendada abinõud tööotsijate ja tööturuteenuste riikliku registri võimalikult kiireks käivitamiseks.

Riigikontroll teeb Tööturuametile alljärgnevad ettepanekud:

1. kehtestada tööhõiveametite poolt tööandjale tööturutoetuse vormistamise ühtsed protseduurireeglid, mis arvestaksid kohustuste lahususe ning tegevuste dokumenteerimise nõudeid;
2. reguleerida tööturutoetust saanud tööandjate poolt esitatud informatsiooni üle teostatava kontrolli korda ja sagedust, kaasa arvatud informatsiooni võrdlemine maksuameti andmebaasiga;
3. rakendada meetmed, mis võimaldavad tööhõiveametitel teostada kontrolli tööandjate ja tööturutoetusega töölerakendunud isikute vahel sõlmitud lepingute tingimuste üle (töölevõtmine määramata ajaks, vabastamine seaduses ettenähtud alustel);
4. kehtestada tööhõiveametitele ühtsed nõuded tööandjatele antava tööturutoetuse kulude arvestuse ning aruandluse koostamise osas;
5. näha ette tööandjate poolt esitatavate tööaja- ja palgatõendite ühtsete vormide kehtestamine;
6. pöörata tööhõiveametite tähelepanu sanktsioonide rakendamise vajadusele juhtudel, kui lepingu teine pool ei täida oma kohustusi;
7. kehtestada avalikkuse teavitamise kindlad reeglid tööandjatele antava tööturutoetuse saamise tingimuste osas, otsustada toetust saanud tööandjate ja nendele makstud summade avalikustamine;
8. selgitada välja Saaremaa Tööhõiveametis tööandja ja toetusega töölevõetud isikute vahel sõlmitud töölepingute vastavus toetuse andmise tingimustega ja vajadusel rakendada meetmed ebaseaduslikult makstud 55,8 tuhande krooni tagasinõudmiseks toetust saanud äriühingult;
9. võtta seisukoht Saaremaa Tööhõiveameti direktori poolt iseendaga sõlmitud lepingute osas ning otsustada tema vastutuse küsimus;
10. selgitada välja (vajadusel koostöös Maksuameti ja Tööinspektsiooniga), kas Pärnumaa ja Viljandimaa Tööhõiveametite poolt tööturutoetusega tööle rakendada tulnud isikud tegelikult ka töötasid.

Saata käesolev otsus informatsioonina Rahandusministeeriumile.

Jüri Kõrge

Peakontrolöri kt